

Är din chef en djävul?

Är din chef djävulen personifierad? Eller är sekreteraren på avdelningen en riktig häxa?

Paul Moxnes, professor vid handelhögskolan i Oslo, har skapat en modell för hur vi ger varandra roller där vi inte ser nyanserna i personligheten. På onsdagen besökte han Umeå för att berätta om sin teori.

I sin bok Hjältar, häxor och horor redogör Paul Moxnes för de roller som finns. Bakgrunden är de figurer som finns i sagor och myter, eller varför inte i såpor. En annan grund kan vara arketyperna, att rollerna finns i det kollektiva undermed-

är antingen god eller ond, elak eller snäll, vän eller fiende. Den ena sidan förstärks, den andra existerar inte.

– Att ge folk i vår omgivning olika roller är ett sätt att strukturera verkligheten, att göra den enkel. Utan struktur utbryter kaos, säger Paul Moxnes.

Familjen utgångspunkten

Paul Moxnes är professor i organisationspsykologi vid Oslos handelshögskola. I sin bok, och i sin undervisning, utgår han från familjemedlemmarna och deras negativa eller positiva roller. Den gode fadern är gud eller kung, den onde är djävulen, trollet eller draken. Den goda modern är madonna, den onda är häxan. Den goda dottern är jungfrun, prinsessan, den onda är horan, huldran. Den gode sonen är kronprinsen, ofta den äldste, den onde sonen är svarta fåret, syndabocken. Förutom dessa åtta familjeroller finns den som Moxnes kallar hjälparen. I sin goda form är han en vis man:

– En sådan som jag, en professor, konsult eller kanske häxdoktor, säger Paul Moxnes och skrattar.

Hjälparen kan också vara negativ, en slav, bara finnas i egenskap av arbetskraft. Andra roller är hjälten, den gode som är en frälsare eller den onde som är en falsk profet. Så finns också den fallne hjälten, som är en clown, en vars nederlag vi skrattar åt med skadeglädje och slutligen den hjälte som går allra högst upp i hierarkins topp.

Organisation i konflikt

Paul Moxnes menar att dessa roller kommer upp särskilt i en

organisation i kris. När krisen och konflikterna blir allvarliga förstärks rollerna ytterligare. Men inte heller hemma kommer vi undan.

– Familjen är den vanskligaste av alla organisationer. Där finns inte så mycket harmoni alla gånger, familjen kan vara mycket konfliktfylld, säger Paul Moxnes och ger sitt eget 25-åriga äktenskap som exempel.

Överlever inte närhet

– När vi träffades var hon prinsessan som jag var förälskad i, sedan dess har min fru haft rollen som häxa samt alla andra av dessa roller.

Det Paul Moxnes vill lära oss att se är att vi alla har allt inom oss. Vi är inte antingen eller, vi är både och. Hur vi bemöts av andra cementerar rollen, om chefen behandlas som en djävul så blir han det mer och mer. Man sugs in i rollen. Därmed blir konflikten bara värre, det blir till slut ett öppet krig.

– Dessa roller överlever inte närhet, säger Paul Moxnes. Om

Paul Moxnes, professor vid handelshögskolan i Oslo, har tagit fram modellen för rollerna som vi ger varandra i organisationen eller i familjen.

FOTO: JOHAN GUNSÉUS

vi kommer nära någon istället för att skärma av oss och behålla distansen så ser vi varandra mer nyanserat.

Bland sina studenter har Paul Moxnes testat modellen. De har fått svara på vilken roll de anser att var och en av kurskamraterna har. Sedan har de fått

säga vilken roll de själva tror att de har. Förvånansvärt ofta stämmer det överens, enligt Moxnes.

– En kvinnlig student sa att hon trodde att hon var två tredjedelar god mor och en tredjedel hora, och det var precis som hennes kamrater hade angett,

ILLUSTRATION: ANNA ERICSSON

Är chefen en djävul? När det finns konflikter i en organisation vill vi se andra som onda eller goda, vänner eller fiender. Det finns inget utrymme för nyanser.

berättar Moxnes. Hon satsade på att bli VD, och tyckte att det var en god kombination att vara en erotiskt stimulerande drottning.

Moxnes har testat modellen i Japan där konkurrensen är benhård. Där ger man dock inte varandra som individer dessa roller. Inom arbetsgruppen samarbetar man, betonar likheten.

Samma roller

Men mellan arbetsgrupperna är rollerna de samma, den andra gruppen är den djävliga, de svarta fåren och så vidare.

Modellen för rollerna är också diskuterad. Enligt Moxnes själv kallas hans tankar både för geniala och för spekulativa. Bland kurserna i management på handelshögskolan i Oslo hör dock hans kurs till dem som är mest populära. Han reser ofta runt och föreläser om boken, föreläsningen i Umeå på onsdagen var ungefär den 40: e i ordningen.

CATARINA SAHA